

hisz is valamiféle relevanciában, melynek nyomára bukkanva megtalálhatja a megoldást. A szellemi és emlékezésbeli relativitás azonban állandóan megmutatkozik előtte, elültetve benne a kételyt. Megannyi történet, hiteles beszámoló, dokumentum és tanúvallomás jár örült táncot a magányában őrlődő, állandóan reflektálni és tudni vágyó elme előtt, ezért végső következtetése az igazság relativitásának felismeréséhez juttatja el. Az emlék, amely már néhány év múltán megsalja az emlékezőt, miként lehet hiteles akkor, ha generációkon ível át?

A történetek, az elbeszélte tanúbizonyságok relativitását hangsúlyozza a meggyilkolt aranyhímzónó megmészáló szellemalakja is, aki saját életének hamisságait suttogja Sebe fülébe, visszafoghatatlanul és ellenőrizhetetlenül. A regény végkifejletében az öreg püspök is létrehozza a maga Gellért-legendáját, úgy szöve meséjét, ahogy az aranyhímzónó szötte-alakítgatta a finom kelméket. Mesékből és különös dokumentumokból alkot, annak biztos tudatában, hogy minden beszámolóban megbújhat az igazság szikrája. Gondosan beleszó hát mindent, mit látott, hallott és olvasott, mintegy – saját végkövetkeztetésében – az igazságok foglatát létrehozva ezzel.

A szöveg gondolatisága nem vész el a krimiszzerű jelenetek és a nyomozások történetének hálójában. Bánki Éva kiváló arányérzékkel

bír: a narrátor áradó meséje és a főhős elmélkedése egyensúlyban van, váltakozásuk adja a könyv sajátos ritmikáját. A Sebet kalauzoló ifjú Morosinót a fiatalember aktuális hangulatát érzékeltető jelzőkkel lépteti a színre, bár ezek kiemelése eltúlzott, néhol zavaróan megtörik a szöveget.

A fejezetekben fel-felbukkan a halál – a saját halál rilkei és heideggeri fogalma –, e téma azonban sajnos nem teljesedik ki a történetben, csupán homályos, érintőlegesen utalások ködébe vész.

Misztikum, egymásba játszó tükröképek, emlékek, hamisságok és igazságok, ígéző hangulat, dilemmák és viszonyítások tömkelege, valamint áradó, megállíthatatlan történetek ezerszín árnyalata fogadja az olvasót a történelmi téma álarca mögött, amit valóban érdemes lerántani, hogy elveszhessünk a valóság relativitásának világában.

GÁSZ BOGLÁRKA

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2005,*
182 oldal, 2290 Ft)

GRECSÓ KRISZTIÁN:

Isten hozott!

„Talán újra telik azokon a képeken az idő, a háttérből kiröppen a gácsér, a hosszúlépés langyos lesz és döglött, a szó szerint a múlt árnyai lepik el az utcákat. Az árnyékok ügye egyben a regény kulcsa is: egy magyarországi falu mágikus elemekkel át-

Az idézett mondat Grecsó Krisztián 2005-ben megjelent, első regényéből való, amely egy fiatalember, Galér Gergely falusi múltjának, az emlékek feltörésének, az identitás megtalálásának történetét meséli el. A szándékosan magába temetett múlt a visszaemlékezésben újra növekedni kezd, s csak a regény végén dől el, maga alá gyúri-e főhősünket a sárasági magasabb valóság.

A regény jelenének tere a fikatív Tótváros, itt dolgozik kezdő könyvtárosként narrátorunk, az *Isten hozott!* főhőse. 1990 tavaszát írjuk. Egy Sáraságból érkező telefon indítja el az emlékezést és adja meg Gergelynek a szülőfalujába való visszatérés lehetőségét. Az első történet, amire visszaemlékezünk, nem véletlenül a gazdátlan árnyékok története. 1981 tavaszán következett be az első olyan furcsa esemény, amelyre a Gergelyből és barátjaiból álló társaság, a Klein Ede Egylet felfigyelt.

Az eset lényege: egy ismeretlen fotós kicsalja a sárasági családoktól legféltettebb családi fényképeiket, és meglóg velük. A képek elvesznek, de árnyékaik megjelennek, és örökre ott ragadnak a falu házfalain. Rokonok, ismerősök, halottak; szó szerint a múlt árnyai lepik el az utcákat. Az árnyékok ügye egyben a regény kulcsa is: egy magyarországi falu mágikus elemekkel át-

szótt realista ábrázolása; zárt világ, ahol megállt az idő, ahol Kádár elvtársat is csak hallomásból ismerik, ahol nem a történelmi, hanem a kozmikus idő, az Örökkévaló órája ketyeg. Ez a zártság minden érdekes attribútuma ellenére veszélyeket hordoz magában, többek között a regényben is hangsúlyos ideggyűlölet veszélyét. Sáraságban minden eset rögtön feldolgozásra kerül, és a kibeszélő aktuálisan azonnal a múlt részévé is válik, amely állandó viszonyítási pont, az Írás mellett legfőbb értelmezője, félreértelmezője a jelennek.

A tematikának megfelelően a regény nyelvezete is ambivalenciákat mutat: a falusi tökök legény obszcén *dumája* a legprofánabb, mondhatni életre alkalmazzott Biblia-magyarázatok elemelt nyelvvel hadakozik. Mindezt bravúros mondatszerkesztéssel és elképesztő, de nagyon valószínűsítően, érzékeny ábrázolt történetek szövedékében ábrázolja Grecsó Krisztián, aki maga ennek a kettőségekben álló világnak életrajzi értelemben is hiteles képviselője. Olyan nyelvi sűrűség, a nyelvnek olyan sodró ereje mutatkozik meg itt, amely a regény néhol túlzó motívumai telítettsége ellenére sem hagy kétséget afelől, hogy Grecsó személyében tehetséges regényíró áll előttünk.

Érzékelttem viszont magamon mint olvasón azt a veszélyt, hogy a regénynek ez a különös, morbid sztorikból való építkezése kihozza az emberből az alantasabb pletykaéhséget. Azt hiszem, olvasása közben újratermeljük magunkban a falusi fülek és szájak véget nem érő sorát. Élvezem és nem várok magyarázatra, ha Franczek Gyula lehetetlen apasági történetét, Töre tata combjába csúsztott herezacskóinak viszontagságait, vagy a késleltetett, de általam a legfontosabbnak tartott Számfira Hildi esetét olvasom. A szimbolikus-mitikus avagy mesei olvasat kedvéért tehát nem kellene a regény második felétől megmagyarázni a regényt, értünk mi a szóból. Számfira Hildi történetének nem tragikus végkicsengése, a fiatal pár furcsa egymásra találása, ami az egyetlen boldogságkép lesz a regényben, megint a mágikus realistákat juttathatja eszünkbe.

A könyv végén megkapjuk az identitástörténet lezárását is, bár talán nem ez volt célulvű olvasásunk leginkább várt fordulata. Az utolsó fejezetben Grecsó csavar még egyet az események fonalán: Gergelyről kiderül, hogy nemcsak az apja hiányzik, de családja sem volt sohasem, hogy igazából mindvégig nem tűnt fel, mennyire keveset tudunk róla, bár mindig kiderült, hogy olyan detektív ő, aki mindent utoljára ismer fel. Identitásának kérdésében végül rá marad a döntés. Végre

úgy léphet be egy kapun, hogy kimondja a nevét.

KRIVÁNSZKY EMŐKE

(*Magvető Kiadó, Budapest, 2005,*
368 oldal, 2690 Ft)

SZÁNTAI JÁNOS:

Sziszüphosz továbblép

Bosch-kép a címlapon: semmiképp sem hanyagolható tény. Egyszerre mutat, borzongat és kísért. A könyvbe még nem lapoztam bele. Várok. Előfeltételezések sora robog át az elmén... Sejttem, hogy nem lesz igazam. Várni és előfeltételezni – rossz ómen.

Odabenn persze visszaköszön a németalföldi „rokon”, más nyelven, mégis érthetően. Nem ezt vártam – zsörtölődhetnék, ellenkező esetben az örök kiszámíthatóságot gyaláznám. Meglepetés, kellemes.

Sok asszociáció idekinn (a borítón) s odabenn (hol másutt, mint a sorok közt?). Bosch a „fedlap” díszé, a groteszk, néhol furcsán áradó próza pedig a belbecsé. S a világ már valóban tótágast áll. Ahogy a cím is. Hogyan is léphetne tovább épp az, akinek *ab ovo* rendeltetett, hogy nem teheti? Sziszüphosz azonban vállat von, s odébbáll.

Kilép a kényszerből s monotóniából több kötetbéli alak is, teszem